

KIRGIZISTAN'DA ÖZNEL REFAH VE GÜVENLİK

Yrd.Doç.Dr. **Erdoğan Mahmut** <mahgan@gmail.com>
 Yrd.Doç.Dr. **Turdaliev Aynura** <aynura.turdaliyeva@manas.edu.kg>
 Yrd.Doç.Dr. **Abdieva Raziya** <razia.abdieva@manas.edu.kg>
 Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Bişkek, Kırgızistan

Özet

Güvenlik, yaşam kalitesinin temel bir bileşeni olmaktadır. Bu bağlamda kişisel güvenlik memnuniyeti ise Kırgızistan'da öznel iyi oluşun hayati bir bileşeni haline gelir. Böylece kişisel düzeyde güvenlik araştırması, ülkelerdeki yerel yaşam koşullarına ve ulusal güvenliğe yönelik kişisel algı ve tutumları ölçecektir.

Bu makalenin amacı, Kırgızistan'da güvenlik tatmini ve öznel iyi oluş arasındaki bağlantıyı ve ilişkiyi incelemekle beraber güvenliğin öznel iyi oluş ile pozitif yönde ilişkili olduğu hipotezini desteklemektir. Söz konusu çalışma Kırgızistan için 2013 yılında Kırgızistan'da Yaşam anketi üzerine yapılmıştır.

Çalışma bulguları, bireylerin güvenlik algıları ve yaşam memnuniyetleri arasındaki ilişki bakımından tehlikeli yollardan kaçınanların öznel iyi oluş seviyesi daha düşük olduğu fakat bireylerin şiddet kurbanı olma, gece güvende yürüme, mahallede silah sesi duyma ve önceki yıla göre şiddetin artış göstermesi hakkındaki olumlu düşüncelerinin onların yaşam memnuniyeti üzerinde olumsuz etki yaratmadığı görülmüştür.

Bununla birlikte, yüksek eğitime sahip ve yaşlıların yaşam memnuniyeti diğerlerine göre daha düşük olduğu, Kırgız etnik yapısındakilerin, evlilerin, cinsiyet, çalışanların ve gelir seviyesi yüksek olanların öznel iyi oluş seviyesi daha yüksek olduğu açıklanmıştır.

Anahtar kelimeler: güvenlik, öznel refah, Kırgızistan.

SUBJECTIVE WELFARE AND SECURITY IN KYRGYZSTAN

Asst. Prof. Dr. **Erdogan Mahmut** <mahgan@gmail.com>
 Asst. Prof. Dr. **Turdaliev Aynura** <aynura.turdaliyeva@manas.edu.kg>
 Asst. Prof. Dr. **Abdieva Raziya** <razia.abdieva@manas.edu.kg>
 Kyrgyzstan-Turkey Manas University, Bishkek, Kyrgyzstan,

Abstract

The safety is a fundamental component of quality of life. In addition personal safety satisfaction becomes the vital component of subjective well-being in Kyrgyzstan. The investigation of safety on personal level will measure personal perceptions and attitudes toward local living conditions in the countries and national security, respectively.

The aim of this paper is to examine the connection and relationship between safety satisfaction and subjective well-being in Kyrgyzstan, support the hypothesis that safety positively correlated with subjective well-being. Our study conducted on Life in Kyrgyzstan survey for 2013 for Kyrgyzstan.

According to results of ordered logit model in Kyrgyzstan self-well-being of graduates of Higher Education and older people is lower than others. In contrast, marital and employment status, level of income and being Kyrgyz is positively effect on self-well-being. Self-well-being of people who avoid using dangerous roads is lower than others.

Keywords: safety, subjective well-being, Kyrgyzstan.

СУБЪЕКТИВНОЕ БЛАГОПОЛУЧИЕ И БЕЗОПАСНОСТЬ В КЫРГЫЗСТАНЕ

И.о.доц. **Эрдоган Махмут** <mahgan@gmail.com >
 И.о.доц. **Турдалиева Айнура** <aynura.turdaliyeva@manas.edu.kg >
 И.о.доц. **Абдиева Разия** <razia.abdieva@manas.edu.kg>
 Кыргызско-Турецкий университет «Манас», Бишкек, Кыргызстан

Аннотация

Безопасность является основной составляющей качества жизни. В связи с этим удовлетворенность личной безопасностью становится жизненно важным компонентом субъективного благополучия в

Кыргызстане. По этой причине исследование безопасности на личном уровне позволит измерить личное восприятие и отношение к местным условиям жизни в стране и национальной безопасности.

Цель данной статьи – изучить взаимосвязь между удовлетворенностью безопасностью и субъективным благополучием в Кыргызстане, тем самым подтвердить гипотезу о том, что безопасность положительно коррелирует с субъективным благополучием. Данное исследование проводилось на основе материалов опроса «Жизнь в Кыргызстане» за 2013 г.

Полученные результаты показывают, что с точки зрения взаимосвязи между восприятием людьми безопасности и удовлетворенностью жизнью, такие переменные, как «люди стали жертвами насилия», «безопасно ходить ночью», «слышать стрельбу по соседству» и «увеличение насилия по сравнению с предыдущим годом», не оказывают негативного влияния на субъективное благополучие, в то время как переменная «избегание опасных дорог» снижает уровень субъективного благополучия.

С демографической точки зрения было доказано, что переменные «высшее образование» и «возраст» уменьшают субъективное благополучие, в то время как переменные «кыргызская национальность», «семейное положение», «пол», «занятость» и «доход» положительно влияют на субъективное благополучие.

Ключевые слова: безопасность, субъективное благополучие, Кыргызстан.

КЫРГЫЗСТАНДА СУБЪЕКТИВДҮҮ БАКУБАТТЫК ЖАНА КООПСУЗДУК

доц. м.а. Эрдоган Махмут <mahgan@gmail.com>

доц. м.а. Турдалиева Айнура <aynura.turdaliyeva@manas.edu.kg>

доц. м.а. Абдиева Разия <razia.abdieva@manas.edu.kg>

Кыргыз-Түрк «Манас» университети, Бишкек, Кыргызстан

Кыскача мүнөздөмө

Коопсуздук жашоо сапатынын негизги түзүүчүсү болуп саналат. Ушуга байланыштуу субъективдик коопсуздук менен канааттануу Кыргызстанда субъективдик бакубаттуулуктун негизги компоненти болууда. Ошондуктан коопсуздукту субъективдик деңгээлде изилдөө жергиликтүү жашоо шарттарына жана улуттук коопсуздукка болгон мамиле жана өздүк кабылдоону өлчөөгө мүмкүнчүлүк берет.

Бул макаланын максаты Кыргызстанда коопсуздук менен канааттануунун субъективдик бакубаттуулук ортосунда байланышты изилдөө менен бирге, коопсуздук бакубаттуулук менен позитивдүү байланышта болот деген гипотезаны тастыктоо болуп саналат. Бул изилдөө 2013-жылы өткөрүлгөн «Кыргызстанда жашоо» сурамжылоосунун негизинде жүргүзүлгөн.

Алынган жыйынтыктар адамдардын зомбулуктун курмандыгы болушу, түнкүсүн жүрүүнүн коопсуздугу, атышууну угуу жана мурунку жылга салыштырмалуу зомбулуктун күчөшү сыяктуу өзгөрмөлөр Кыргызстанда субъективдик бакубаттуулукка негативдүү таасирин тийгизбегендигин, ал эми кооптуу жолдордон качуу субъективдик бакубаттуулуктун деңгээлин төмөндөтө тургандыгы аныкталды.

Демографиялык өзгөрмөлөр болгон жогорку билим жана жаш курагы субъективдүү бакубаттуулукту төмөндөтсө, кыргыз улуту, үй-бүлөлүк абал, жыныс, жумуштуулук жана киреше өзгөрмөлөрү субъективдүү бакубаттуулукка позитивдүү таасирин тийгизе тургандыгы аныкталды.

Негизги сөздөр: коопсуздук, субъективдик бакубаттуулук, Кыргызстан.

1. Giriş

Son yıllarda kişilerin öznel refahı ve ekonomik büyümedeki önemi ile ilgili çalışmalar hızla artış göstermektedir. Söz konusu çalışmalarda öznel refah, kişilerin kendi durumları ile ilgili subjektif görüşleri olarak tanımlanmaktadır. Güvenlik ise yaşam kalitesinin temel unsurlarından biri olmakla beraber kişisel düzeyde güvenlik bireylerin yerel bölgelerin emniyetlilik derecesi ve ulusal seviyede güvenlik ile ilgili algılamaları ve tutumlarını bildirmektedir.

Dolayısıyla bireylerin buldukları ortamın güvenliği ile ilgili tutum ve algılamaları bireysel öznel refahlarını ve yaşam kalitesini doğrudan etkilemektedir. Bu makalenin amacı, Kırgızistan'da güvenlik tatmini ve öznel iyi oluş arasındaki bağlantıyı ve ilişkiyi incelemek olmaktadır. Bu amaçla 'Life in Kyrgyzstan' 2013 verileri kullanılmıştır. Girişi izleyen ikinci bölümde literatür taraması,

üçüncü bölümde veri ve yöntem, dördüncü bölümde bulgular ve son bölümde de sonuç ve öneriler sunulacaktır.

2. Literatür

Sarracino (2013) [21] öznel refahla ilgili çalışmasında, genel olarak ekonomik kalkınmanın tarafsız bir kavram olduğu kabul edilmektedir: insanların refahının iyileştirilmesindeki veya geliştirilmesindeki başarı, gelişimin “niteliğine”, yani gerçekleştiği biçim ve prosedürlere bağlı (Helliwell, 2008) [13] olduğunu göstermektedir.

Bu nedenle ekonomik büyümenin hangi koşullarda daha iyi sonuçlanabileceğini anlamak (Diener ve Seligman, 2009) [7] ve insanların refahını tam olarak açıklayabilmek için daha iyi araçlar geliştirmek önemlidir. (Diener ve Seligman, 2009 [7]; Frey ve Stutzer, 2002 [11]) Bu bağlamda, “öznel refah” ın ulusal düzeyde izlenmesi, sosyal ve ekonomik politikaların tasarlanmasına, uygulanmasına ve değerlendirilmesine yardımcı olabilecek ekonomik göstergelerin ötesinde önemli bilgiler sağlayacaktır.

Söz konusu çalışmada “öznel refah” genel olarak kişinin bir bütün olarak kabul edilen yaşamının bir değerlendirmesi olarak anılır ve genellikle bireyin “mutluluk” ya da “yaşam doyumu” ile ilgili sorular aracılığıyla gözlemlendiği (Van Praag et al., 2003) [22] belirtilmektedir.

Dolan ve diğerler (2008) [8] çalışmasında gösterdiği gibi, ekonomik literatürde öznel refahın belirleyicileri olarak nesnel ve öznel ölçütler belirtilmektedir (Frey ve Stutzer 2000) [11]. Literatürde tanımlanan öznel refah üzerindeki potansiyel etkileri yedi genel başlık altında toplamak mümkündür: (1) gelir; (2) kişisel özellikler; (3) sosyal olarak geliştirilmiş özellikler; (4) zaman kullanımı; (5) kendilerine / hayata karşı tutum ve inançlar; (6) ilişkiler; ve (7) daha geniş ekonomik ve politik çevre.

Yukarıda sözü edilen belirleyiciler arasında kişisel güvenlik, çoğu araştırmacılar tarafından öznel refahın en önemli unsurlarından biri olarak belirtilmiştir. (Cummins, R.A., Eckersley, R., Pallant, J., 2003 [5]; Cummins, 2012 [4]) Buna ilişkin Maslow (1943) [14] kişilerin kendini gerçekleştirmelerinde ihtiyaç ve güdülerin piramit gibi olduğunu bildirmiştir. Piramitin temelinde fizyolojik ihtiyaçlar ve sonra güvenlik ihtiyacı gelmektedir. Dolayısıyla kişiler emniyetli, istikrarlı bir yapı ve düzen içinde yaşamayı, kargaşadan uzaklaşmayı ve iş güvence isterler. (Paksoy, 2013) [20]

Böylece güvenlik tehdit ve tehlikeden uzak olma halidir ve bu bir duygusal tepkidir. Dış tehlikelerden, risklerden veya tehlikelerden korunma hissidir. Güvensizlik algıları, bireyin kendi yaşamını üzerindeki kontrolü kaybetme, mülk kaybı, sosyal ilişkilerin kaybı veya hatta hayatın kaybı ile ilgili korku hissi olarak kendini gösterir. Güvensizlik algıları öznel iyi oluşu etkiler çünkü güvensizlik, bireyin çevresini yönetmeye ilişkin kontrol veya özerklik eksikliği anlamına gelir (Wills, 2014). Güvensizlik durumu insanların kaygılarını arttırır, dünya görüşlerini boğar ve refahını hızlıca azaltır. Böylece, güvenlik refahın ve yaşam memnuniyetinin en önemli unsurlarındandır.

Güvensizlik insanların kaygılarını arttırarak acı çekmelerine neden olmaktadır. Moeller (2005) [17] Güney Afrika’da yapılan araştırma sonucunda büyükşehir belediyelerinde kişisel güvenlik ile ilgili kaygıları ve suç korkusu yaşam memnuniyeti üzerinde önemli derecede negatif etkisinin olduğunu tespit etmiştir. Di Tella ve diğerler (2009) [6] suçla mağduriyetin kaygı ve diğer olumsuz duygularla pozitif bir ilişkisi olduğunu açıklamışlardır.

Suç ile yaşam kalitesi arasındaki ilişkiyi inceleyen ampirik çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin, Michalos ve Zumbo (1999) [16] suçların azalması yaşam kalitesinin gelişmesi için önemli olduğunu açıklamışlardır. Møller (2005) [18] Güney Afrika üzerine yaptığı çalışmasında fakirlik ve işsizlik yaşam kalitesi üzerinde suçla mağduriyete göre daha da büyük etkisinin olduğunu bildirmiştir.

Moore (2006) [19], suçtan korkan kişilerin mutluluk puanlarını önemli ölçüde düşürdüğünü bulmuştur. Cohen (2008) [3] ise olumsuz bir ilişki buluyor: bir ilçenin şiddet içeren suç oranı ne kadar yüksekse, mutluluk seviyesi o kadar düşüktür.

Hanslmaier (2013) [12] 2010 yılında Almanya çapında yapılan bir ankete göre, suç ve mağduriyet korkusunun katılımcıların yaşam doyumunun daha düşük olduğunu göstermiştir. Aynı sonuca Franc R., Prizmic-Larsen Z., Lipovčan L.K. (2012) [10] çalışmasında Hırvat vatandaşlarında subjektif suç

ölçüleri (yerel bölgede suç ve madde bağımlılığı korkusu ve algısı) ile refah arasındaki ilişkileri inceleyerek ulaşılmıştır.

Söz konusu çalışmaların sonuçlarından güvenlik algılaması ve tutumu, ortamın güvenli olması bireylerin öznel refahını önemli derecede etkilediği anlaşılmaktadır. Kişisel seviyedeki emniyet ve ulusal güvenlik hizmetinin kalitesi ve etkinliği, devlete güven, suçların sayısı ve cezalandırma sistemi bireylerin kendilerini güvenlik altında hissetmelerini ve öznel iyi oluşunu etkilemektedir.

3. Veri ve Yöntem

Bu çalışmada ‘Life in Kyrgyzstan’ 2013 yılına ait verilerden 10511 gözlem kullanılarak fertlerin yaşam memnuniyetlerini etkileyen güvenlik faktörleri genelleştirilmiş sıralı lojistik regresyon yöntemi ile incelenmiştir. Bağımlı değişken sürekli değil sıralı olduğunda sıralı logit modeli popüler bir yöntemdir. Bununla birlikte, genelleştirilmiş sıralı logit modeli genellikle daha üstün bir modeldir (Williams, 2016) [24]. Bu model 1980’li yılların sonunda ortaya çıkmıştır. (McCullagh ve Nelder, 1989; Peterson ve Harrell, 1990) [15]

Genelleştirilmiş sıralı logit modeli bağımlı değişkenin sıralı yapısına uygun ve oranlı odds varsayımını kısıtlamamakta. Bu model doğrusal kısıtlamalar, otomatik model uydurma, alternatif bağlantı fonksiyonları ve alternatif model parametreleştirilmesi için seçenekler ve tahmin komutu aracılığıyla tahmini olasılıkların hesaplanmasını içermektedir. (Williams, 2006: 58) [23]

Bu yöntemde açıklayıcı değişkenlerin bağımlı değişken olgusuna etkisi eşit olmadığından bağımlı değişkenin her bir kategorisi için β katsayıları farklıdır. Literatürde daha önceden yapılan çalışmalar göz önüne alınarak sıralı lojistik regresyon yönteminin paralel doğrular varsayımının ihlali halinde genelleştirilmiş sıralı lojistik modelin uygulanacağı belirtilmiştir. (Arı ve Yıldız, 2016: 1366) [1]

M kategorilerine sahip sıralı bağımlı değişkenli ve olan genelleştirilmiş sıralı logit modeli şöyle yazılabilir (Williams, 2006; Williams 2016) [23]:

$$P(Y_i < j) = \frac{\exp(\alpha_j + X_i\beta_j)}{1 + [\exp(\alpha_j + X_i\beta_j)]}, j = 1, 2, \dots, M - 1$$

Sıralı bağımlı değişkenin örneğin dört olası değeri varsa genelleştirilmiş logit modelinde katsayıların üç seti olacak ve üç denklem aynı anda tahmin edilmektedir.

Çalışmamızda bağımlı değişken memnuniyet “Her şeyi göz önünde bulundurduğunuzda hayatınızdan ne kadar memnunsunuz?” anket sorusuna verilen cevaptır ve 0 “tamamen memnuniyetsiz” ile 10 “tamamen memnun” arasında değer almaktadır. Düşük değerli gruplardan kaçınmak amacıyla 0, 1, 2, 3 ve 4 cevapları “memnun değilim”, 5, 6 ve 7 cevapları “memnunum” ve 8, 9, 10 ise “çok memnunum” gruplarını temsil edecek biçimde birleştirilmiştir. (Boes ve Winkelmann, 2004: 16) [2] Çalışmada Yükseköğretim mezunu olduğunu gösteren yükseköğretim değişkeni, etnik yapıyı gösteren Kırgız ise 1 diğerleri için 0 değeri alan Kırgız kukla değişkeni, fertlerin yaşını gösteren yaş değişkeni, kentte yaşayanlar için 1 diğerleri için 0 değerini alan kent kukla değişkeni, medeni durumu gösteren medeni değişkeni, erkek ise 1 kadın ise 0 değerini alan cinsiyet kukla değişkeni, birey çalışıyorsa 1 çalışmıyorsa 0 değerini alan istihdam kukla değişkeni, açıklayıcı değişkenlerdir. Ayrıca hanehalkı yıllık gelirinin logaritmik değeri gelir değişkeni olarak tanımlanmıştır. Güvenlik durumunu temsil için gece, tehlike, silah, şiddet artışı değişkenleri de modele dahil edilmiştir. Memnuniyet gruplarının yüzde dağılımı Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Her şeyi göz önünde bulundurduğunuzda hayatınızdan ne kadar memnunsunuz?

	Sıklık	Yüzde
Memnun değilim	1,179	8.95
Memnunum	7,242	54.95
Çok Memnunum	4,758	36.1
Toplam	13,179	100

Çalışmaya katılanların %8,95'i hayatından memnun değilken, %54,95'i hayatından memnun olduğunu ve % 36,1'i ise hayatından çok memnun olduğunu ifade etmiştir. Bu durum genel olarak Kırgız toplumunun yapısı ile tutarlılık göstermekte olup hayatından memnun olmayanların oranı oldukça düşük düzeyde belirlenmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Yaşına Göre Dağılımı

	Sıklık	Yüzde
Genç Yaş	5,975	45.51
Orta Yaş	5,902	44.95
Yaşlı	997	7.59
Toplam	13,130	100

Araştırmaya katılanların % 45,51'i 23 yaşından küçük gençlerden oluşurken, %44,95'i 24-60 yaş aralığında orta yaşlılardan oluşmaktadır. Buna ek olarak %7,59'u 60 yaş üstü yaşlı kesimden oluşmaktadır.

Tablo 3. Katılımcıların Milliyetine Göre Dağılımı

	Sıklık	Yüzde
Kırgız	9,203	70.09
Özbek	1,909	14.54
Rus	765	5.83
Dungan	436	3.32
Uygur	272	2.07
Tacik	123	0.94
Kazak	58	0.44
Diğer	364	2.77
Toplam	13,130	100

Araştırma katılımcılarının %70'i Kırgız, yaklaşık olarak %15'i Özbek, %6'sı Rus ve geriye kalanı diğer etnik gruplardan oluşmaktadır.

Katılımcıların %67,57'sinin hane halkı geliri yıllık 120000 somun altında, %30,25'inin geliri ise 120000 ile 480000 som arasında dağılmaktadır. Katılımcıların sadece %2,18'sinin 480000 somdan daha fazla gelire sahip olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların Gelir Düzeyine Göre Dağılımı

	Sıklık	Yüzde
<120000	2,759	67.57
120001-480000	1,235	30.25
480000>	89	2.18
Toplam	4,083	100

Tablo 5. Katılımcıların İstihdam Durumuna Göre Dağılımı

	Sıklık	Yüzde
Evet	1,976	45.2
Hayır	2,396	54.8
Toplam	4,372	100

Araştırmaya katılanların %45,2'si istihdam edilirken, katılımcıların yarısından fazlası (%54,8) istihdam edilmediğini belirtmiştir.

Çalışmada güvenlikle ilgili üç farklı soru yer almaktadır. Birincisi “Geceleri mahallede yalnız yürürken kendimi güvende hissediyorum”, ikincisi “Tehlikeli olduğunu düşündüğüm ve belirli yolları kullanmaktan kaçınıyorum” ve üçüncüsü ise “12 ay içerisinde büyük olasılıkla şiddet kurbanı olacağım” sorusudur.

Tablo 6. Katılımcıların “Geceleri mahallede yalnız yürürken kendimi güvende hissediyorum” İfadesine Verilen Cevaplarına Göre Dağılımı

	Sıklık	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	2,547	33.43
Katılıyorum	1,544	20.27
Kararsız	1,630	21.39
Katılmıyorum	1,150	15.09
Kesinlikle Katılmıyorum	748	9.82
Toplam	7,619	100

Geceleri mahallede yalnız yürürken kendini güvende hissetme ile ilgili sonuçlar Tablo 6’da sunulmuştur. Katılımcıların çoğunluğu (%53,69) mahallede geceleri yalnız güvenli şekilde gezebildiğini belirtirken, sadece %24,89 oranında katılımcı mahallede geceleri yalnız yürürken kendini güvensiz hissettiğini ifade etmiştir.

Tablo 7. Katılımcıların “Tehlikeli olduğunu düşündüğüm belirli yolları kullanmaktan kaçınıyorum” İfadesine Verilen Cevaplarına Göre Dağılımı

	Sıklık	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	2,100	27.56
Katılıyorum	1,629	21.38
Kararsız	1,727	22.67
Katılmıyorum	1,062	13.94
Kesinlikle Katılmıyorum	1,101	14.45
Toplam	7,619	100

Katılımcıların %48,94’ü tehlikeli olduğunu bildiği ve düşündüğü yolları kullanmaktan kaçındığını ifade ederken, %28,39’u tehlikeli yolları kullanmaktan çekinmediğini belirtmiştir. Katılımcıların %22,67’si ise tehlikeli yolları kullanmaktan kaçınma konusunda kararsız fikir bildirmiştir.

Tablo 8. Katılımcıların “12 ay içerisinde mahalleimde silah ateşlendiğini duydum” İfadesine Verilen Cevaplarına Göre Dağılımı

	Sıklık	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	135	1.02
Katılıyorum	596	4.52
Kararsız	1,741	13.21
Katılmıyorum	2,587	19.63
Kesinlikle Katılmıyorum	8,117	61.6
Toplam	13,176	100

Toplumda katılımcıların kendilerini güvenli hissetmelerini araştırmak için sorulan “12 ay içerisinde mahallemde silah ateşlendiğini duydum” sorusuna, katılımcıların büyük çoğunluğu (%81,23) katılmadığını belirtmiş ve sadece %5,54’ü silah atışı duyduğunu ifade etmiştir.

Tablo 9. Katılımcıların “12 ay içerisinde büyük olasılıkla şiddet kurbanı olacağım” İfadesine Verilen Cevaplarına Göre Dağılımı

	Sıklık	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	87	1.14
Katılıyorum	542	7.11
Kararsız	1,524	20
Katılmıyorum	1,843	24.19
Kesinlikle Katılmıyorum	3,623	47.55
Toplam	7,619	100

Toplumda katılımcıların kendilerini güvenli hissetmelerini araştırmak için sorulan “12 ay içerisinde büyük olasılıkla şiddet kurbanı olacağım” sorusuna, katılımcıların büyük çoğunluğu (%71,74) katılmadığını belirtmiş ve sadece %8,2’si şiddet kurbanı olacağını ifade etmiştir. Toplum gelecek dönem itibarıyla şiddetin artışı beklenmemektedir.

4. Bulgular

Genelleştirilmiş sıralı logit modelinin sonuçları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 10. Genelleştirilmiş Sıralı Logit Model Sonuçları

	Değişken	Katsayı	Standart Hata	Odds Oranı
	yükseköğretim	-0.106	-0.188	0.899
	Kırgız	0.143*	-0.075	1.153
1. kategoriye karşı 2. ve 3. kategori	yaş	-0.0102***	-0.002	0.989
	kent	-0.073	-0.081	0.929
(Karşılaştırma 1)	medeni	0.437***	-0.082	1.547
	cinsiyet	0.053	-0.070	1.054
(Mutsuz olanlara karşı, mutlu ve çok mutlu olanlar)	istihdam	-0.037	-0.074	0.964
	loggelir	0.0794**	-0.039	1.082
	kurban	0.004	-0.056	1.003
	gece	0.013	-0.029	1.013
	tehlike	-0.147***	-0.026	0.863
	silah	0.226***	-0.049	1.253
	Şiddet artışı	-0.028	-0.047	0.972
	sabit	0.968**	-0.480	2.633
	yükseköğretim	-0.249**	-0.115	0.779
	Kırgız	0.306***	-0.046	1.357
1, 2. kategoriye karşı 3. kategori	yaş	-	-0.001	0.995
	kent	0.00405***	-0.049	1.013
(Karşılaştırma 2)	medeni	0.119**	-0.051	1.126
	cinsiyet	0.025	-0.041	1.025

(Mutsuz ve mutlu olanlara karşı, çok mutlu olanlar)	istihdam	0.120***	-0.044	1.127
	loggelir	0.144***	-0.023	1.154
	kurban	0.0963***	-0.033	1.101
	gece	0.0372**	-0.017	1.037
	tehlike	-0.162***	-0.015	0.851
	silah	0.0567*	-0.030	1.058
	Şiddet artışı	0.120***	-0.026	1.127
	sabit	-3.224***	-0.297	0.039

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

Olabilirlik Oran (LR) Testi ile Genelleştirilmiş Sıralı Logit Modelin geçerliliği test edilmiş ve model olabilirlik $X^2=425,21$ ve ($p<0,000$) değeri ile anlamlı olduğu belirlenmiştir. Genelleştirilmiş Sıralı Logit Modelde açıklayıcı değişkenlerin bağımlı değişkene etkisi her kategoride birbirinden farklı olmakta ve her kategoride değişkenlerin odds oranları da değişmektedir. Bu sebeple oluşturulan sıralı lojistik regresyon modellerinde eğimler birbirinden farklı olmaktadır.

Bu modelde mutsuz olanlara karşı, mutlu ve çok mutlu olanlar için kategori karşılaştırması, 2. ve 3. grupta bulunan mutlu ve çok mutlulara ait değişkenlerin, 1. grupta yer alan mutsuzlara göre oddsunu ne kadar değiştirdiği biçiminde yorumlanmaktadır.

Bireylerin hayatından memnun olmasını etkileyen faktörlerden birisi etnik köken olup, Kırgız etnik köken değişkeni bir ferдин, 1. Kategoride yer alma olasılığına göre 2. ya da 3. kategoride yer alma olasılığını 1,153 kat artırmaktadır.

Kırgızistan'da bireylerin yaşam memnuniyetini etkileyen faktörlerden birisi de yaştır. Yaş değişkeni bir bireyin, 1. Kategoride yer alma olasılığına göre 2. ve 3. kategoride yer alma olasılığını 0,989 daha azaltmaktadır. Diğer bir deyişle, yaş Medeni durum da bireylerin yaşam memnuniyetini etkileyen faktörler içerisinde anlamlı bulunmuştur. Medeni durum değişkeni bir bireyin, 1. kategoride yer alma olasılığına göre 2. ve 3. kategorilerde yer alma olasılığını 1,547 kat daha artırmaktadır. Benzer biçimde bireylerin yaşam memnuniyetini etkileyen faktörler içerisinde aylık gelir değişkeni anlamlı bulunmuştur. Aylık gelir değişkeni bir ferдин, 1. Kategoride yer alma olasılığına göre 2,3. kategorilerde yer alması olasılığını 1,082 kat daha artırmaktadır.

Güvenlik açısından yaşam memnuniyetini etkileyen tehlikeli olduğu düşünülen yolları kullanma değişkeni ve mahallede silah atışı yapılması değişkeni anlamlı bulunmuştur. Tehlikeli yolları kullanma değişkeni bir bireyin, 1. kategoride bulunma olasılığına göre 2. ve 3. kategoride yer alma olasılığını 0,863 kat daha azaltmaktadır.

İkinci panelde, 3. Kategorideki açıklayıcı değişkenlerin, 1 ve 2. kategori grubuna göre oddsunu ne kadar artırdığı ya da azalttığı biçiminde yorumlanır. Fertlerin yaşam memnuniyetini etkileyen faktörler arasında yükseköğretim değişkeni anlamlı bulunmuştur. Yükseköğretim derecesine sahip olma değişkeni bir ferдин, 1 ve 2. kategoride yer alma olasılığına göre 3. kategoride yer alma olasılığını 0,779 kat daha azaltmaktadır. Diğer bir deyişle, yükseköğretimden mezun olanların yaşam memnuniyeti diğerlerine göre daha düşüktür.

Sonuçlara göre ülkede hayat memnuniyetini etkileyen faktörlerden birisi etnik köken değişkeni olduğunu tespit edilmiştir. Kırgız etnik köken değişkeni bir ferдин, 1. ve 2. kategoride yer alma olasılığına göre 3. kategoride yer alma olasılığını 1,357 kat daha artırmaktadır. Diğer bir deyişle, Kırgızların yaşam memnuniyetinin daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte bireylerin yaşam memnuniyetini etkileyen faktörlerden yaş değişkeni anlamlı çıkmıştır. Yaş değişkeni bir ferдин, 1. ve 2. kategoride yer alma olasılığına göre 3. kategoride yer alma olasılığını 0,995 kat daha azaltmaktadır. Böylece Kırgızistan'da yaşlıların yaşam memnuniyeti daha düşük olduğu söylenebilir.

Fertlerin yaşam memnuniyetini etkileyen faktörlerden medeni durum değişkeni anlamlı bulunmuştur. Medeni durum değişkeni bir bireyin, 1. ve 2. kategoride yer alma olasılığına göre 3.

katgoride yer alma olasılığını 1,126 kat daha artırmaktadır. Evli olanların yaşam memnuniyeti bekarlara göre daha yüksektir.

Bireylerin yaşam memnuniyetini etkileyen faktörlerden istihdam edilme durumu değişkeni anlamlı tespit edilmiştir. İstihdam değişkeni bir bireyin, 1. ve 2. katgoride yer alma olasılığına göre 3. katgoride yer alma olasılığını 1,127 kat daha artırmaktadır. Gelir değişkeni fertlerin yaşam memnuniyetini etkileyen faktörlerden olup anlamlı bulunmuştur. Diğer bir deyişle, istihdam olanların ve aylık geliri yüksek olanların yaşam memnuniyeti diğerlerinden daha yüksektir.

Bu ikinci panelde yaşam memnuniyetini etkileyen güvenlik ile ilgili değişkenlerin tümü anlamlı bulunmuştur. Tehlikeli yollardan uzak durma değişkeni bir ferdin 1. ve 2. katgoride yer alma olasılığına göre 3. katgoride yer alma olasılığını 0,851 kat daha azaltmaktadır. Diğer bir ifade ile, tehlikeli olduğunu düşünen belirli yolları kullanmaktan kaçınanların diğerlerine göre yaşam memnuniyeti daha düşüktür.

Fakat diğer değişkenlerin yaşam memnuniyeti üzerinde olumlu etkisi olduğu açıklanmıştır. Böylece, son 12 ayda büyük olasılıkla şiddet kurbanı olacağını düşünenlerin ve mahallede silah sesi duyanların diğerlerine göre yaşam memnuniyeti daha yüksektir veya çok mutlu olma ihtimali daha yüksektir. Bu paradox olan bulguların nedeni bize göre bu sorulara katılanların payı katılımcılar içinde çok az olduğu (%5-6) ve bunların büyük ihtimalle yüksek gelirli kesimden olduğunu düşünmekteyiz.

Böylece, şiddet kurbanı olmak yaşam memnuniyetini etkileyen faktörlerden biridir ve şiddet kurbanı olma değişkeni bir ferdin 1. ve 2. katgoride yer alma olasılığına göre 3. katgoride yer alma olasılığını 1,101 kat daha artırmaktadır. Gece mahallede yalnız yürürken kendini güvende hissetme değişkeni yaşam memnuniyetini etkileyen faktörlerden biridir. Gece güvende yürüme değişkeni bir bireyin 1. ve 2. katgoride yer alma olasılığına göre 3. katgoride yer alma olasılığını 1,037 kat daha artırmaktadır. Tehlikeli olduğu düşünülen yollardan uzak durma değişkeni de güvenlik açısından yaşam memnuniyetini etkileyen faktörlerden birisidir. Mahallede silah sesinin varlığı da yaşam memnuniyetini etkileyen faktörlerdendir. Mahallede silah sesi duyma değişkeni bir vatandaşın, 1. ve 2. katgoride yer alma olasılığına göre 3. katgoride yer alma olasılığını 1,058 kat daha artırmaktadır. Önceki yıla oranla şiddet artışı da yaşam memnuniyetini etkileyen bir faktördür. Önceki yıla göre şiddet artışı bir bireyin, 1. ve 2. katgoride yer alma olasılığına göre 3. katgoride yer alma olasılığını 1,127 kat daha artırmaktadır. Genelleştirilmiş Sıralı Lojistik Modelin uyum iyiliği göstergelerinden Sözde (Pesudo) R2 değeri 0,022'dir.

5. Sonuç

Güvenlik, yaşam kalitesinin ve öznel iyi oluşun temel bir bileşenidir. Bu çalışmada Kırgızistan'da güvenlik tatmini ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkiyi 2013 yılında yapılan ve 10511 gözlemden oluşan 'Kırgızistan'da Yaşam' anket verisi ve genelleştirilmiş sıralı logit modelini uygulayarak incelenmiştir.

Analizin istatistik sonuçları Kırgızistan'da ankete katılanların çoğu hayatından memnun ve çok memnun olduklarını (% 90,1'i), katılımcılarının %70'i Kırgız, yaklaşık olarak %15'i Özbek, %6'sı Rus ve geriye kalanı diğer etnik gruplardan oluştuğunu, katılımcıların %67,57'sinin hane halkı geliri yıllık 120000 somun altında, %30,25'inin geliri ise 120000 ile 480000 som arasında ve sadece %2,18'sinin 480 000 somdan daha fazla gelire sahip olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte katılımcıların %45,2'si istihdam edilirken, yarısından fazlası (%54,8) istihdam edilmediğini belirtmiştir.

Çalışmada güvenlikle ilgili olan sorulara gelince katılımcıların %53,69'i mahallede geceleri yalnız güvenli şekilde gezebildiğini, %24,89'u ise mahallede geceleri yalnız yürürken kendini güvensiz hissettiğini ifade etmiştir. Fakat katılımcıların çoğu son 12 ay içerisinde mahallesinde silah ateşlendiğini duymadıklarını (%81,23) ve son 12 ay içerisinde büyük olasılıkla şiddet kurbanı olacağını düşünmediklerini (%71,74) bildirmişlerdir. Bu soruya katılanların oranı sırasıyla %5,54 ve %8,2'dir.

Genelleştirilmiş sıralı logit modelinin sonuçları Kırgız etnik kökenli katılımcıların diğerlerine göre hayatından daha memnun oldukları açıklanmıştır. Fakat yaş ile öznel refah arasında negatif ilişki

bulunmaktadır, diğer bir deyişle, yaş arttıkça öznel iyi oluş düşmektedir. Evli olanların diğer statüdeki kişilere göre hayatından daha çok memnun oldukları tespit edilmiştir. Bununla birlikte gelir seviyesi ile öznel refah arasında pozitif ilişki bulunmuştur. Diğer bir deyişle, gelir seviyesi yüksek olan katılımcıların öznel refahı daha yüksektir.

Bireylerin güvenlik algıları ile yaşam memnuniyetleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, tehlikeli olduğunu düşünen belirli yolları kullanmaktan kaçınanların diğerlerine göre yaşam memnuniyeti daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Fakat, son 12 ayda büyük olasılıkla şiddet kurbanı olacağını düşünenlerin ve son 12 ayda mahallede silah sesi duyanların diğerlerine göre yaşam memnuniyeti daha yüksek olduğu veya çok mutlu olma ihtimali diğerlerine göre daha yüksek olduğu açıklanmıştır. Bu paradox olan bulguların nedeni bize göre bu sorulara katılanların payı katılımcılar içinde çok az olduğu (%5,54 ve %8,2) ve bunların büyük ihtimalle yüksek gelirden olduğu tahmin edilebilir.

Genel olarak, Kırgızistan'da güvenlik algıları değişkenlerinden sadece tehlikeli olduğu düşünülen belirli yolları kullanmaktan kaçınmak bireylerin öznel refahlarını olumsuz etkilemektedir. Halkın genellikle son 12 ayda büyük olasılıkla şiddet kurbanı olacağını düşünmedikleri ve son 12 ayda mahallede silah sesi duymadıkları için bu değişkenlerin halkın öznel refahı üzerinde olumsuz etkisi bulunmamıştır.

Kaynakça

1. Arı, E., & Yıldız, Z. Bireylerin Yaşam Memnuniyetini Etkileyen Faktörlerin Sıralı Lojistik Reg-resyon Analizi İle İncelenmesi // *Journal of International Social Research*. – 2016. – Vol. 9(42). – P. 1362-1374.
2. Boes, S. & Winkelmann, R. Income and happiness: New results from generalized threshold and sequential models, 2004.
3. Cohen, M. The Effect of Crime on Life Satisfaction // *The Journal of Legal Studies*. – 2008. – Vol. 37(S2). – P. 325-353.
4. Cummins. Safety and subjective well-being: A perspective from the Australian unity well-being index. In D. Webb & E. Wills-Herrera (Eds.), *Subjective well-being and security*. – New York: Springer // *Social Indicators Research Serie*. – 2012. – Vol. 46.
5. Cummins, R. A., Eckersley, R., Pallant, J., van Vugt, J. & Misajon, R. Developing a national index of subjective wellbeing: The Australian unity wellbeing index // *Social Indicators Research*. – 2003. – Vol. 64. – P. 159-190.
6. Di Tella, R., MacCulloch, R. & Nopo, H. Happiness and beliefs in criminal environments. Research Department Publications 4605, InterAmerican Development Bank, Research Department, 2009.
7. Diener, E., Seligman, M. Beyond money: toward an economy of well-being // *The Science of Well-Being*. – 2009. – Vol. 5(1). – P. 201-265.
8. Dolan P., Peasgood T., White M. Do we really know what makes us happy? A review of the economic literature on the factors associated with subjective well-being // *Journal of Economic Psychology*. – 2008. – No.29. – P. 94-122.
9. Eduardo Wills-Herrera, Luz E. Orozco, Clemente Forero-Pineda, Oscar Pardo, Venetta Andonova. The relationship between perceptions of insecurity, social capital and subjective well-being: Empirical evidences from areas of rural conflict in Colombia // *The Journal of Socio-Economics*. – 2011. – Vol. 40(1). – P. 88-96.
10. Franc, R., Prizmic-Larsen, Z., Lipovčan, L.K. Personal Security and Fear of Crime as Predictors of Subjective Well-Being. In: Webb D., Wills-Herrera E. (eds) *Subjective Well-Being and Security // Social Indicators Research Series*. – 2012. – Vol 46. Springer, Dordrecht.
11. Frey, B. S. & Stutzer, A. Happiness, economy and institutions // *The Economic Journal*. – 2000. – Vol. 110(466). – P. 818-938.
12. Hanslmaier, M. Crime, fear and subjective well-being: How victimization and street crime affect fear and life satisfaction // *European Journal of Criminology*. – 2013. – Vol. 10(5). – P. 515-533.
13. Heliwell, J. Life satisfaction and quality of development // *National Bureau of Economic Research Working Paper Series*. – 2008. – No14507.
14. Maslow, A. H. A theory of human motivation // *Psychological Review*. – 1943. – Vol. 50(4). – P. 370-396.
15. McCullagh, P. & Nelder, J. A. Generalized linear models (2nd ed.). – London, UK: Chapman and Hall, 1989; Peterson, B. & Harrell, F. E. Jr. Partial proportional odds models for ordinal response variables // *Applied Statistics*. – 1990. – Vol. 39(2). – P. 205-217. doi:10.2307/2347760.

16. Michalos, A. C. ve Zumbo, B. D. Public services and the quality of life // *Social Indicators Research*. – 1999. – No.48. – P.125-156.
17. Moeller, V. Resilient or resigned? Criminal victimization and quality-of-life in South Africa // *Social Indicators Research*. – 2005. – Vol. 72(3). – P. 263-317.
18. Møller, V. Resilient or Resigned? Criminal Victimization and Quality of Life in South Africa // *Soc Indic Res*. – 2005. – No.72. – P. 263-317.
19. Moore, S. C. The value of reducing fear: An analysis using the European Social Survey // *Applied Economics*. – 2006. – Vol. 38(1). – P. 115-117.
20. Paksoy, M. Davranış Bilimleri / Elma Basım Yayınevi editörü. İlk baskı. – İstanbul, 2013.
21. Sarracino, F. Determinants of subjective well-being in high and low-income countries: Do happiness equations differ across countries? // *The Journal of Socio-Economics*. – 2013. – Vol. 4251(66).
22. Van Praag, B., Frijters, P., Ferrer-i Carbonell, A. The anatomy of subjective well-being // *Journal of Economic Behaviour and Organization*. – 2003. – Vol. 51(1). – P. 29-49.
23. Williams, Richard. Generalized ordered logit/partial proportional odds models for ordinal dependent variables // *Stata Journal*. – 2006. – No.6. – P. 58-82.
24. Williams, Richard. Understanding and interpreting generalized ordered logit models // *The Journal of Mathematical Sociology*. – 2016. – No.40. – P. 7-20.